

Становище

От: доц. д-р Венцислав Велев, Университет по библиотекознание и информационни технологии, София

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, научна област 8. Изкуства; Професионално направление 8.2. Изобразително изкуство; Научна специалност 05.08.04 Изкуствознание и изобразителни изкуства, Нов български университет, Департамент „Изящни изкуства“, докторска програма „Визуално-пластични изкуства“.

Автор: Петя Иванова Илиева

Тема: „Българското изкуство и фолклор като международни мостове и културна дипломация“

Научен ръководител: доц. д-р Ралица Милчева, НБУ

Заповед на ректора на НБУ - № 3-РК-57/12.11.18 г.;

Представеният в настоящата процедура дисертационен труд, разработен от Петя Иванова Илиева, както и останалите необходими материали са в съответствие с правилника за развитие на академичния състав на НБУ.

Темата на дисертацията: „Българското изкуство и фолклор като международни мостове и културна дипломация“ предизвиква интерес със заложената в нея идея да се намери пресечната точка между българското нематериално културно наследство и изкуството като цяло. Това е една изключително интересна тема, която цели да посочи как елементите на нематериалното културно наследство, в частност на българското, могат да бъдат използвани не само като израз на културната идентичност на един народ, но и като основа за културна дипломация, преодоляване на различия и обединяване в общи идеи и каузи. До този момент тези въпроси са разглеждани сравнително едностранчиво, като основно авторите са се спирали на представяне на отделните елементи в по-тесен или по-широк обхват на изследване. Но до сега те не са разглеждани и в контекста на използването им като инструмент на културната дипломация. Това е и един от основните мотиви на автора, избирайки темата на своето изследване. В този смисъл темата е актуална и дисертабилна.

В структурно отношение дисертационният труд е построен в класическа форма – увод, четири глави с обособени в тях параграфи, Заключение, Библиография. В отделен параграф са открити приносните моменти на труда. Под формата на приложение е представен обобщен анализ на проект „Български фолклорни мотиви“. Общият обем в електронната форма, която е представена, е от 104 страници.

В уводната част ясно са посочени целите задачите, които са набелязани. Те са подчинени на общата идея, която цели да представи „една различна гледна точка към живописата, към симбиозата ѝ с текстила към начините за възприемането ѝ и към възможностите ѝ“. Избраната от Петя Илиева методика позволява изпълнението на поставените задачи и постигането на целта на дисертацията. Изследването се базира на направен общ преглед и сравнителен анализ на някои от най-важните и най-интересните моменти от историята на живописата, текстила и културната дипломация. Положително е успешното използване на практико-приложен метод, базиран на наблюдението върху големи групи хора. В допълнение на това, като положителен елемент следва да се посочи и практическият опит на Петя Илиева като организатор и куратор на множество изложби, както и проучвания за влиянието и взаимовръзката на изобразителното изкуство върху българските традиционни занаяти, както и използването на тези произведения в различни етапи на т.нар. „културна дипломация“. За постигането на целите и задачите на изследването е използван и голям обем теоретична литература, публикации в списания и в интернет от водещи автори занимавали се с тази проблематика.

Първа глава напълно логично и правилно е написана като въвеждаща в тематиката. Живописата и текстила са разгледани като две основни и в много отношения взаимнообвързани елементи на изобразителното изкуство. Направеният обзорен преглед, който в исторически план е съсредоточен върху три основни етапа, които бележат „ново начало в изразните средства на визуалните изкуства“, както и развитието през годините. Логично се достига и до извода, който авторката възприема, че „текстилът е обект, който може да бъде изучаван от етнологията, археологията, антропологията, социалната и икономическата история, историята на изкуството и дизайна“. Успоредно с това определени образци на живописата и текстила са част от културното ни наследство и показват как с различни изразни средства може да се обогати нематериалното културно наследство на народа ни. На базата на своите проучвания Илиева достига и до още едно заключение, а именно, че „информацията за значението на много от мотивите е забравена, загубена във времето и за нас е сложно, ако не и невъзможно, когато сме извън тази култура, да възстановим и да тълкуваме точното им

значение“. Всичко това показва, че е необходим не само нов прочит, но и съхраняване на достигналите до нас образци, които по един съвременен, но и отчитащ традиционализма начин, да бъдат експонирани и представени пред широката общественост.

Втора глава разглежда въпросите свързани с мястото на българския фолклор в изкуството и по конкретно визуализирането му в текстила. По същество в тази глава, в исторически порядък, се представят процесите на развитие на тъкачеството, като се поставя акцент върху килимарството по българските земи, както и изработването на отделни шевици върху дрехи и предмети. Вниманието основно се спира върху двата типа килимарски школи в страната от периода на Възраждането – Чипровската и Котленската. Подробно са представени отделните етапи от тяхното развитие, като е разкрито и влиянието което е оказано върху тях. В същото време, считам, че би било редно да се отбележи, че през този период като центрове за тъкане на килими могат да се посочат още и Самоков, Панагюрище, както и Габрово, които обаче загубват своето място на фона на голямата продукция, която се изработва в района на Чирповци, Сливен и Котел. През този период, освен в килимите народностната традиция ясно се вижда и в широко разпространения занаят на изготвяне на шевици, с които е украсявано не само облеклото, но и различни тъкани използвани в бита. Добре би било в текста да бъдат представени и някои от по-известните образци на шевици и да се посочат някои от школите, така както е представено килимарството. Тук бих посочил уникалните по своята същност и изработка ръкави, които са изработвани в Шоплука и които и до днес остават интересни образци, ненадминати по своя колорит, цветово разнообразие и представяне на отделните орнаменти.

Третата глава от дисертацията е свързана с представянето на фолклорни мотиви със средства на живописата. Текстът започна с един уводен параграф, в който в научен и методологичен план е представена етнографията като наука. Макар и съдържателен по своя характер, считам че този параграф по успешно би се вписал в уводната част на общия текст. Разкриването на взаимовръзката и влиянието на фолклора върху образци от живописата е представено чрез проследяване на отделните етапи при реализирането на проект „Български фолклорни мотиви, пресъздавани със средствата на живописата“. Избраният способ е интересен, като по този начин се показва как този дял на изкуството може да открие нови начини за образование и в същото време да съдейства за повишаване на информираността на големи групи от хора. Не само от изкуствоведска, но и от философска гледна точка, споделям направените изводи по отношение на убеждението, че изкуството способства за сближаването на отделните хора без разлика на техния пол, социална или етническа

принадлежност, вероизповедание, дори и националност. В същото време това е естествен межкултурен мост, който може да се използва за постигане не само на възпитателен и образователен ефект, но и на такъв, който да доведе и до дипломатическо, мирно, разрешаване на отделни противоречия.

Горепосоченото становище е успешно представено и доразвито и в четвъртата глава на дисертацията, която е посветена на един на пръв поглед страничен от общата тематика въпрос, а именно този, свързан с използването на културното наследство и неговите образци от текстила и живописата, като основа на нов тип културна дипломация. Тук съвсем естествено са представени обобщени вижданията на автора посочени в изводите към трите предходни глави. Правилно е отбелязано, че културната дипломация е своеобразен вид публична дипломация, която включва обмена на идеи, на информация, на изкуство и други аспекти на културата между народите с цел насърчаване на взаимното разбирателство. Положително е и акцентирането върху още един факт, а именно, че културната дипломация може да помогне на една нация да разбере по-добре другата нация, с която е ангажирана, както и да насърчи взаимното разбирателство. Културната дипломация е начин за развиване на международни отношения, без да очакваме нищо в замяна – обратното на начина, по който традиционната дипломация обичайно очаква. Това се доказва и от приведените примери на различен тип публични събития – изложби, четения, обмен на творци, представителни прояви, включително и от съвременен тип като мултимедийни, които убедително доказват практичността и целесъобразността на използване образците на изкуството за решаване на отделни казуси от различно естество.

Приносите на дисертационния труд могат да се обобщят в няколко основни пункта:

- Изследвана и проучена е проблематиката разкриваща взаимовръзката на текстила, живописата и тяхното място в културното наследство през годините. Представена е и народностната традиция, която неминуемо в отделните години е повлияла при изработването на отделни образци на текстил и живопис.
- Разкриване присъствието на нов тип дипломация – културна, като важен и на моменти основен способ за изграждане на межкултурни мостове между отделните индивиди, както и групи от хора.
- Изследването представя практическия опит на автора, при представяне пред широката общественост на различни образци на българската традиционна култура, показани по един

по-нов и нетрадиционен начин.

Като забележка бих посочил липсата на достатъчен илюстративен материал. Такъв, разбира се е поставен под формата на Приложения, но считам, че той би следвало да бъде по-ясно и точно структуриран, както и да се посочва взаимовръзката му с отделните части на основния текст. Позволявам си да препоръчам при подготовката на бъдеща монография това да бъде направено, което е и с цел даване на по-ясна представа за отделните образци.

На места се констатира известни стилистични и правописни грешки, както и такива свързани с общото оформление.

Заключение

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които показват приноса на автора в науката и отговарят на всички изисквания на закона за развитие на академичния състав в Република България.

Давам своята положителна оценка за дисертационния труд и постигнатите в него резултати и предлагам на научното жури да даде образователната и научна степен „доктор“ на Петя Иванова Илиева в професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, научна специалност 05.08.04 „Изкуствознание и изобразителни изкуства“.

08.01.2019 г.

Рецензент: .....

доц. д-р Венцислав Велев